

Tamer Bozkurt

THEMIS / KPSS HUKUK

Ticaret Hukuku Cilt III

**KIYMETLİ EVRAK
HUKUKU**

6102 sayılı

**Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre
Hazırlanmıştır**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VII

YAZAR HAKKINDA IX

BİRİNCİ BÖLÜM

NEDEN KIYMETLİ EVRAK HUKUKU? ADI SENETLERLE FARKI, PIYASA GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMA ve KORUMA KAYGILARI, TASNİF, DEFİLER, TEMEL KAVRAMLAR

§ 1- Genel Olarak Kıymetli Evrak ve Alacağın Temliki İlişkisi	1
I. GENEL OLARAK	1
II. KIYMETLİ EVRAK HUKUKU İLE BORÇLAR HUKUKU BAĞLANTISI; KAMBIYO SENETLERİNDEKİ PIYASA İŞLEYİŞİ ve ÖĞRETİCİ BİR ÖRNEK	8
§ 2- Kıymetli Evrak Hukuku ile İlgili Yasal Düzenleme.....	16
I. Türk Ticaret Kanunu	16
II. Türk Medeni Kanunu (TMK)	16
III. Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn).....	16
§ 3- Kıymetli Evrak Hukukunun Temel Kavramları	17
§ 4- Kıymetli Evrakın Unsurları, Borçlunun Durumu ve Devir	23
I. KIYMETLİ EVRAKIN TANIMI ve UNSURLARI	23
A- Tanım	23
B- Unsurlar	23
1. Kıymetli Evrak Bir Senettir.....	23
2. Kıymetli Evrakta Hak ve Senet Mündemiçtir (İçkin); İç İç Geçmiştir	25
3. Senette Yer Alan Hakkın Senetten Ayrı Devredilememesi ve İleri Sürülememesi	25
II. KIYMETLİ EVRAKTA BORÇLUNUN DURUMU.....	26
III. KIYMETLİ EVRAKIN DEVİRİ.....	29
§ 5- Kıymetli Evrak Alanında Yapılan Tasnifler	29
I. GENEL OLARAK	29

II. TASNİF KRİTERLERİ.....	29
A- Temsil Ettiği Hakkın Türüne Göre.....	29
1. Alacak (Para) Senetleri	29
2. Emtia Senetleri	31
3. Hisse Senetleri	31
B- Kıymetli Evraktaki Yapışık Hakkın Senetten Önce Var Olup Olmamasına Göre.....	31
1. Kurucu (İhdası) Kıymetli Evrak	31
2. Bildirici - Açıklayıcı (İzharî) Kıymetli Evrak.....	32
C- Kıymetli Evrakın Düzenlenmesine Neden Olan Temel İlişki ile Bağlantısına Göre (İlli-Mücerret Kıymetli Evrak)	32
1. İlli (Sebebe Bağlı) Kıymetli Evrak	32
2. Mücerret (Soyut, Sebebe Bağlı Olmayan) Kıymetli Evrak.....	32
D- Devir Şekli veya Hak Sahibini Tespit Şekline Göre	33
1. Nama Yazılı Kıymetli Evrak	33
a) Genel Olarak Nama Yazılı Kıymetli Evrak ve Emre Yazılı Senetten Ayırımı	33
b) Devir Usulü.....	35
c) Nama Yazılı Senetlerde Defiler (ve İtirazlar).....	36
d) Eksik Nama Yazılı Senetler.....	37
2. Emre Yazılı Kıymetli Evrak	37
a) Genel Olarak ve Türleri	37
b) Devir	38
c) Emre Yazılı Senetlerde Defiler.....	38
3. Hâmiline Yazılı Kıymetli Evrak.....	41
E- Kamu Güvenine Layık Olup Olmamasına Göre.....	42

İKİNCİ BÖLÜM

KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA ve İPTALİ

§6- Kıymetli Evrakın Zıya ve İptali	45
I. GENEL OLARAK	45
II. KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA ve İPTALİ ile İLGİLİ GENEL HÜKÜMLER.....	45
III. KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA ve İPTALİ ile İLGİLİ ÖZEL HÜKÜMLER.....	46
IV. İPTAL KARARININ SONUÇLARI (GENEL).....	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KAMBİYO SENETLERİ (TİCARİ SENETLER)

§7- Genel Olarak Kambiyo Senetleri ve Özellikleri	49
I. GENEL OLARAK ve YASAL DÜZENLEME	49
II. KAMBİYO SENETLERİNİN ÖZELLİKLERİ	49
A- Kanunen Emre Yazılı ve Bazı Durumlarda Kamu Güvenine Layık Olması	49
B- Geçerliliklerinin Sıkı Şekil Şartlarına Bağlı Olması	50
C- İbraz ve Tedavül Senetleri Olması.....	50
D- Kurucu ve Mücerret (Soyut) Kıymetli Evrak Olması	50
E- İmzaların Bağımsızlığı İlkesinin Geçerli Olması.....	51
F- Senetteki (Mündemiç) Hakkın Mutlaka Para Alacağı Olması	51
G- Senet Dolayısıyla Borç Altına Girenlerin Hâmile Karşı Müteselsilen Sorumlu Olması.....	51
H- İcra ve İflas Hukukunda Özel Takip Usulünün Olması	52
III. KAMBİYO SENETLERİNDE EHLİYET, TEMSİL ve İMZA	52
A- Ehliyet	52
B- Temsil.....	52
C- İmza	53

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM KARŞILAŞTIRMALI OLARAK POLİÇE ve BONO

§8- Poliçe ve Bono	55
I. GENEL OLARAK, HUKUKİ NİTELEME ve İŞLEYİŞ	55
A- Poliçe	55
B- Bono	57
II. ZORUNLU ŞEKİL UNSURLARI.....	58
A- Poliçe	58
B- Bono	60
C- Zorunlu Unsurlardaki Eksiklikler ve Tamamlayıcı Hükümler	63
1. Poliçe	63
2. Bono	63
D- Yazılması Senedi Geçeriz Kılacak veya Yazılmamış Sayılmasına Neden Olacak Unsurlar	63

E- İhtiyari Kayıtlar.....	64
III. AÇIK (BEYAZ) POLİÇE (BONO ve ÇEK) ve EKSİK POLİÇE/ BONO/ÇEKTE FARKLARI	64
A- Açık (Beyaz) Poliçe - Bono - Çek	64
B- Eksik Poliçe (Bono-Çek)	65
§9- Poliçede Keşidecinin Konumu ve Kabul	66
I. KEŞİDECİNİN DURUMU	66
II. GENEL OLARAK KABUL ve BONO ile ÇEKTE DURUM	66
III. KABULE ARZ	67
A- Kim Kabule Arz Eder?	67
B- Kabule Arz Nerede Yapılır?	67
C- Kabule Arz Ne İçin Yapılır?	67
D- Kabule Arz Zorunlu Mudur?	68
E- Kabule Arz Ne Zamana Kadar Yapılabilir?	69
1. Ana Kural	69
2. İstisnalar	70
F- Poliçenin Kabule Arzı Konusunda Ana Kural: «Serbesti İlkesi» İstisna: Kabule Arz Zorunluluğu Nedir? Bu Zorunluluğu Kim Koyabilir? Neden Bazı Poliçelerde Kabule Arz Zorunluluğu Vardır?.....	70
1. Poliçenin Kabule Arzının İradi Olarak Zorunlu Kılındığı Hâller	70
2. Poliçenin Kabule Arzının Yasal Olarak Zorunlu Kılındığı Hâl	71
G- Hangi Tür Poliçelerde Kabule Arz Mümkün Değildir? Hangilerinde Niçin Kabule Arz Mecburiyeti Vardır?	72
1. Kabule Arzın Mümkün Olmadığı Hâller	72
2. Kabule Arzın Mecburi Olduğu Haller	73
H- Kabule Arz Sonunda “Kabul” Nasıl Yapılır?	73
I- Poliçe Kabule Arz Sonucunda Kabul Edilirse Ne Olur?	73
J- Poliçe Kabule Arza Rağmen Kabul Edilmezse Ne Olur?	74
§10- Poliçenin (Bono ve Çekin) Ciro su	76
I. GENEL OLARAK	76
II. CİRONUN YAPILIŞI, ŞEKLİ, SÜRESİ ve TÜRLERİ	77
A- Cironun Temel İşlevi Nedir?	77
B- Cironun Tarafları Kimlerdir? Kimlere Ciro Yapılabilir?.....	77
C- Ciro Ne Zamana Kadar Yapılabilir?	78
D- Cironun Şekli Nasıldır?	79
1. Genel Olarak	79

2. Ciroyu Yasaklayan Bir Kayıt ve Şart Bulunmamalıdır.....	80
3. Ciro Kayıtsız Şartsız Olmalıdır.....	80
4. Ciro Çizilmemiş Olmalıdır.....	80
E- Tam Ciro-Beyaz Ciro Ne Demektir?	81
F- Ciro Hangi Amaçlara Hizmet Eder? Ne İşlevleri Vardır?	82
1. Genel Olarak.....	82
2. Temlik Ciro su	83
3. Tahsil Ciro su	84
4. Rehin Ciro su.....	85
§ 11- Poliçe ve Bonoda Ödeme ve Aşamaları	86
I. GENEL OLARAK ve VADE – ÖDEME GÜNÜ AYIRIMI	86
II. POLİÇE ve BONODA VADE TÜRLERİ	86
A- Genel Olarak	86
B- Vade Türleri.....	87
III. POLİÇE ve BONODA ÖDEME REAKSİYONUNUN BAŞLAMASI	88
A- Ödeme İçin İbraz.....	88
1. Genel Olarak.....	88
2. İbrazın Konusu Nedir? Usulü Nasıldır? Nerede Yapılır?	89
3. İbrazın Tarafları Kimlerdir? Fonksiyonları Nelerdir?	89
4. Poliçe ve Bono Ne Zamana Kadar İbraz Edilecektir? Süre Nedir?	90
5. İbraz Sürelerinin Kaçırılması ve İbrazın Sonuçları Nelerdir?	91
B- Ödeme Olgusu	92
1. Vadeden Önce.....	92
2. Vadede.....	93
a) Tam Ödeme.....	93
b) Kısmi Ödeme.....	93
3. Yabancı Ülke Parası İle Ödeme	94
§ 12- Poliçe ve Bonoda Hâmilin Müracaat Hakları	94
I. GENEL OLARAK	94
II. MÜRACAAT HAKLARININ KULLANILMA KOŞULLARI	95
A- Maddi Şartlar.....	95
a) Poliçede.....	95
b) Bonoda	97

B- Şekli Şart: Protesto	97
1. Genel Olarak.....	97
2. Protestonun Çekilebileceği Süre	97
a) Kabul Etmeme Protestosu	97
b) Ödememe Protestosu.....	98
3. Protestoyu Çekecek Mercii.....	100
4. Protesto Çekilmesi ve Sonuçları.....	100
5. Protestodan Muafiyet	100
a) Kanuni	100
b) İradi	101
III. İHBAR	106
IV. MÜRACAAT HAKKININ KAPSAMI	106
A- Hâmilin Müracaat Hakkının Kapsamı.....	107
B- Ödeyen Müracaat Borçlusunun Müracaat Hakkının Kapsamı	107
V. MÜRACAAT BORÇLULARI ve ARALARINDAKİ İLİŞKİLER	108
A- Hâmil, Müracaat Borçlusunu Seçmekte Serbesttir	108
B- Ödeyen Müracaat Borçlusunun Durumu	108
VI. MÜRACAAT HAKKININ DÜŞMESİ	109
A- Müracaat Hakkının Düşme Nedenleri.....	109
1. Bazı Tür Vadeyi İçeren Poliçelerde Kabule Arz; Bazı Tür Poliçe ve Bonolarda Ödeme İçin İbrazin Yapılmaması	109
2. Süresinde Usulüne Uygun Protestonun Çekilmemesi ...	109
3. Protestodan Muaf Tutulmuş Bir Senedin İbraz Edilmemesi	109

§ 13- Poliçe ve Bonoda Zamanaşımı 110

I. GENEL OLARAK	110
II. SÜRELER	110
A- Poliçede Kabul Eden Muhatap, Bonoda Düzenleyene Karşı.....	110
B- Hâmilin Kendisinden Önce Gelenlere Karşı	110
C- Ödeyen Müracaat Borçlusunun Kendisinden Önce Gelenlere Başvurusu.....	111
D- Örnekler	111
III. SÜRELERİN HESABI	112
IV. ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ ve DURMASI	112
A- Kesilme	112
1. Genel Olarak ve Kavram.....	112

2. Kesilme Nedenleri.....	112
3. Zamanaşımının Kesilmesinin Sonuçları ve Etkisi.....	113
B- Durma	113
§ 14- Poliçe ve Bonoda Aval	113
I. GENEL OLARAK	113
II. AVALLE KEFALETİN KARŞILAŞTIRILMASI	114
III. AVALLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER	114
A- Avalin Tarafları Kimlerdir? Aval Beyanı Nasıl Yapılır?	114
B- Avalin Hüküm ve Sonuçları Nelerdir?	115
1. Genel Olarak.....	115
2. Avalistin Sorumlu Olmaması ve İleri Sürülebilecek Defiler	115
3. Avalistin Hakları	116
§ 15- Emre Yazılı Havale ve Ödeme Vaadi	116
I. EMRE YAZILI HAVALE.....	116
II. EMRE YAZILI ÖDEME VAADİ.....	117
§ 16- Sebepsiz Zenginleşme ve Karşılığın Devri	117
I. GENEL OLARAK	117
II. SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME	118
A- Genel Olarak ve Koşullar	118
B- Taraflar.....	120
III. KARŞILIĞIN DEVRİ.....	120
A- Genel Olarak.....	120
B- Kanunî İntikal.....	121
C- İradî İntikal.....	121
D- Sonuçlar	122
BEŞİNCİ BÖLÜM	
ÇEK	
§ 17- Genel Olarak Çek	123
I. GENEL OLARAK	123
II. ÇEKİN İKTİSADİ ve HUKUKİ NİTELİĞİ	126
III. ÇEKLE POLİÇENİN KARŞILAŞTIRILMASI ve ÇEKİN ÖZELLİKLERİ	127

§ 18- Çekin Unsurları.....	129
I. ÇEKİN ZORUNLU İÇERİĞİ	129
A- TTK Açısından.....	129
B- 5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından	131
II. ÇEKE KONULABİLECEK İHTİYARİ KAYITLAR	133
III. ÇEKE KONULAMAYACAK KAYITLAR.....	134
IV. ÇEKTE KABUL YASAĞI ve YANSIMALARI.....	134
A- Genel Olarak.....	134
B- Kabul Yasasının Yansımaları.....	134
C- Kabul Yasasını Yumuşatmak İçin Öngörülen Çareler	135
§ 19- Çekte Muhatap Banka-Keşideci İlişkileri	136
I. GENEL OLARAK ÇEK ANLAŞMASI	136
II. ÇEK ANLAŞMASININ ŞEKLİ VE İÇERİĞİ	138
III. MUHATAP BANKANIN ÖZEN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	138
IV. BANKANIN ÖZEN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ÖZEL GÖRÜNÜMÜ: SAHTE veya TAHRİF EDİLMİŞ ÇEKİN ÖDENMESİNDEN DOĞAN SORUMLULUK.....	139
§ 20- Çekin Tedavülü.....	140
I. GENEL OLARAK	140
II. DEVİR ŞEKLİ AÇISINDAN ÇEKLER.....	141
A- Emre Yazılı Çekler ve Devir	141
1. Genel Olarak.....	141
2. Çekin Cirosu.....	141
a) Cironun Çekli.....	141
b) Fonksiyonları	142
c) Gecikmiş Ciro	142
B- Nama Yazılı Çekler ve Devir	143
C- Hâmiline Yazılı Çekler ve Devir Usulü.....	143
1. Genel Olarak.....	143
2. Devir.....	143
III. ÇEKİN KAYBEDİLMESİ.....	145
§ 21- Çekte Aval	145
§ 22- Çekin Ödenmesi ve Ödeme Aşamaları	145
I. GENEL OLARAK	145
II. TÜRK UYGULAMASININ YARATTIĞI BİR SORUN: ÇEKTE VADE.....	146
III. ÇEKİN İBRAZİ.....	147

A- Çek Nerede İbrahim Edilir? Poliçe ve Bono ile Farklılık	147
B- İbrahim Süreleri	148
1. Genel Olarak İbrahim Süresi ve Hukuki Niteliği Nedir?	148
2. İbrahim Süreleri Ne Kadardır?	149
3. İbrahim Süreleri Nasıl Hesaplanır?	149
4. Çek Hukukunda İbrahim Sürelerinin Önem Arz Ettiği Noktalar Nelerdir?	150
5. Çek İbrahim Edilirse veya İbrahim Süresi Kaçırılırsa Ne Olur?	151
C- Muhatap Bankanın Ödemesi.....	151
1. Genel Olarak.....	151
2. Bankanın Ödeme Sırasında Dikkat Edeceği Noktalar....	152
3. Çekin Ödeme Şekilleri	153
a) Çizgili Çek.....	153
b) Mahsup Çeki.....	154
D- Çekin Ödenmesini Kesintiye Uğratan Durumlar	154
1. Çekten Cayma.....	154
2. Ödeme Yasağı	155
E- Çekin Ödenmesinde İstisnai Durumlar: Ölüm, İflas, Ehliyetsizlik	155
F- Çekin Tamamen veya Kısmen Karşılıksız Çıkması: Hukuki Sonuçlar	156
1. Genel Olarak.....	156
2. Müracaat Hakkı, Doğumu ve Kullanılması	156
3. Müracaat Hakkının Kapsamı.....	156
4. Müracaat Haklarında Zamanaşımı	157
G- Karşılıksız Çek Düzenleme ile İlgili Yaptırımlar	157
1. Karşılıksız Çek Düzenleme	157
a) Koşullar	157
2. Yaptırım.....	158
a) Genel Olarak	158
b) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılması	159
H- Bankaların Bildirim Yükümlülüğü	160
I- Uygulamada Çek Adıyla Geçen Belgeler.....	161

EK: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5941 Sayılı Çek Kanunu ile Kıymetli Evrak Hukuku Alanında Yapılan Belli Başlı Değişiklikler	163
--	-----

